

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ: ЯК ІНФОРМАЦІЯ ОКУПОВУЄ РЕАЛЬНІСТЬ

УДК 353.8:316.77(477)

<https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.03>

Шманатов Микита Сергійович –
аспірант кафедри політології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-1865-0824

У статті проаналізовано інформаційну та частково організаційну політику на територіях України, які потрапили під тимчасову окупацію після широкомасштабного воєнного вторгнення Росії 24 лютого 2022 р. Встановлено послідовність формування тимчасової окупаційної влади, вплив російського керівництва на цей процес. Проаналізовано першочергові цілі та заходи для створення нового інформаційного простору на тимчасово захоплених територіях. Висвітлено поточний стан сформованих окупаційних структур та діяльність російської окупаційної влади щодо цього. Запропоновано аргументацію, чому місцеве населення особливо вразливе до інформаційного впливу в умовах тимчасової окупації.

Проаналізовано алгоритм інформаційної політики на тимчасово окупованих територіях України, а саме: створення контексту, встановлення контролю над інформаційним простором, формування нових інституцій та засобів для ведення потрібної окупаційній владі інформаційної політики. Проаналізовано особливості деяких створених на тимчасово окупованих територіях інституцій, ЗМІ, видань, засобів політичної реклами. З'ясовано характерні підходи до формування інформаційного простору на тимчасово окупованих територіях, методи впливу, способи комунікації із населенням. Виявлено ключові наративи, основні об'єкти критики, що використовуються в комунікації, те, до чого апелює окупаційна влада. Висвітлено особливості комунікації окупаційної влади, її мету та сенси. Встановлено, як на тимчасово окупованих територіях здійснюється комунікація одночасно на місцевий інформаційний ринок задля впливу на місцеве населення та зовнішній російський ринок для формування потрібної візуалізації подій на тимчасово захоплених територіях.

Завдяки дослідженню висвітлено послідовність діяльності загарбників на тимчасово окупованих територіях та інформаційного впливу на місцеве населення; групи засобів формування інформаційного простору; комунікаційну стратегію на тимчасово окупованих територіях стосовно місцевого населення.

Ключові слова: війна, окупація, інформація, пропаганда, комунікація, адміністрація, Україна, місцеве населення.

**INFORMATION SPACE
IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE:
HOW INFORMATION OCCUPIES REALITY**

The article focuses on the information policy as well as certain aspects of the organizational policy in the territories of Ukraine, which have been temporarily occupied by Russia after its large-scale military invasion on February 24, 2022. The author traces how the occupation authorities were established and the role of the Russian leadership in this process. Based on an analysis of the priority goals and actions taken to create a new information space in the temporarily occupied territories coupled with an examination of the current state of the occupation structures formed and the activities of the Russian occupying power, the author seeks answers to the question why the local population is particularly vulnerable to information influence in the conditions of temporary occupation.

The author argues that the algorithm of the information policy in the temporarily occupied territories of Ukraine includes the following: creating a context and establishing control over the information space as well as forming new institutions and means for conducting the information policy necessary for the occupying power. With this algorithm in mind, the specific features of some newly created institutions, mass media, publications and other channels of disseminating propaganda in the temporarily occupied territories are analyzed to uncover the characteristic approaches to the formation of the information space, methods of influence and methods of communication with the local population. The methodological framework applied in this study, results in identifying specific features of communication by the occupation authorities, its aims and senses, including the key narratives and the main objects of criticism, which the occupation authorities appeal to. Crucially, the author establishes how in the temporarily occupied territories communication is transmitted simultaneously to the local information market in order to influence the local population and to the external Russian market to shape the desired visualization of events in the temporarily occupied territories.

The author highlights the sequence of the invaders' activities in the temporarily occupied territories, their information influence on the local population; the groups of methods used to form the information space; the communication strategy for the local population in the temporarily occupied territories.

Keywords: war, occupation, information, propaganda, communication, administration, Ukraine, local population.

Під час війни частина територій разом із місцевим населенням, яке на них проживає, може бути окупована однією із сторін. Окуповані території – найбільш уразливі до дій противника, адже населення на них залишається повністю незахищеним. Тому організація управління та взаємодія із населенням на цих територіях мають великий вплив на подальшу ситуацію. Діяльність загарбника може бути показовою для розуміння його планів і стратегії щодо окупованих простору та місцевого населення.

Оскільки широкомасштабна війна на території України, розпочата Російською Федерацією (РФ) 24 лютого 2022 р. продовжується, існують ризики подальшого тимчасового захоплення військами РФ української суверенної території та спроб встанов-

лення там окупаційної влади. Це вимагає всебічної уваги до процесів, що відбуваються на тимчасово окупованих територіях України, вже зараз.

Після початку відкритої воєнної агресії РФ проти України міжнародна безпекова ситуація значно погіршилась у всьому світі: почала зростати напруга довкола Косово, Тайваню, на Близькому Сході, у Нагірному Карабаху. Інформація про окупаційні процеси при порівнянні їх із подібними під час інших воєн сучасності стане в пригоді для прогнозування поведінки сторін на окупованих територіях у сфері інформаційно-пропагандистського впливу.

Мета статті – з'ясувати алгоритм і методи формування окупаційною владою інформаційного впливу

на захоплених територіях, і тимчасово окупованих територіях України включно, на початковому етапі тимчасової окупації. Для досягнення мети дослідження визначено такі завдання: 1) проаналізувати послідовність окупаційного процесу; 2) дослідити особливості формування окупаційних структур, які відповідають або сприяють інформаційній діяльності на тимчасово окупованих українських територіях; 3) визначити чинники, що сприяють інформаційному окупаційному впливу та контекст, у якому він відбувається; 4) визначити засоби формування інформаційного простору на тимчасово окупованих територіях та згрупувати їх; 5) з'ясувати та дослідити реальні приклади політичної пропаганди та канали її поширення на тимчасово окупованих територіях України; 6) пояснити, як відбувається інформаційний вплив на місцеве населення в умовах тимчасової окупації; 7) визначити комунікаційну стратегію окупаційної влади на тимчасово окупованих територіях України.

Саме інформаційна діяльність і масова комунікація, що формуються або суттєво змінюються на захоплених землях, є показовими для того, аби зрозуміти, які сенси агресор хоче нав'язати місцевому населенню. Увагу зосереджено на територіях південного сходу України, котрі наразі становлять більшу частку територій, які тимчасово не перебувають під владою українського уряду. На цих територіях розташовано багато населених пунктів, кілька найбільших міст України. І хоча деякі з них віддалені від лінії зіткнення, це не може завадити активізації діяльності окупаційної влади.

У публікації поняття «інформаційна діяльність» розглядатиметься як у широкому сенсі, так і щодо тимчасово окупованих територій України. Отже, під інформаційною діяльністю розуміємо всі можливі заходи та процеси, що сприяють поширенню інформації, сенси, символи, потрібні загарбникам чи спеціально створені окупаційною владою для посилення контролю, впливу на місцеве населення, яке перебуває на окупованих територіях, включно й на тимчасово окупованих територіях України.

Під час війни сторони використовують усі доступні методи для поширення власних поглядів на події та причини, що їх зумовили, в різних можливих напрямках – внутрішня аудиторія, вплив на ворога та його союзників, вплив на власних союзників, на нейтральні держави. Такий перелік не обмежується лише цими категоріями. Для впливу на різні верстви та групи суспільства використовуються різні установки, способи, засоби.

Населення на окупованих територіях перебуває в умовах, коли не може почуватися безпечно у спілкуванні з окупаційними структурами, військовими, колаборантами. Саме поєднання організаційних та інформаційних процесів формує нові умови та впливає на їх сприйняття населенням окупованих територій.

Теоретик досліджень військової пропаганди Г. Лассвел писав, що пропаганда намагається керувати думками та установками завдяки маніпулюванню соціальними переконаннями, а не зміною інших умов середовища. Він розглядав пропаганду як один із трьох основних інструментів ведення операцій проти противника: 1) військові дії; 2) економічний тиск; 3) цілеспрямоване використання переконання [1].

За відсутності доступу до різних джерел інформації, можемо стверджувати про односторонній інформаційний вплив: від джерела до реципієнтів. Окупаційні реалії, у яких місцеве населення обмежене у своїх свободах, – середовище для розвитку такого впливу. Поняття «пропаганда», за Г. Лассвелом, актуалізується в цьому впливі, адже в такому випадку людина обмежена щодо свого вибору альтернативних джерел інформації, публічного обговорення, висловлення власної думки.

Відповідно до «спіралі мовчання» – однієї з теорій масової комунікації, сформульованої Елізабет Нюель-Нойманн, людина може не висловлювати власну думку, якщо вона суперечить установкам, котрі домінують у суспільстві. На їх формування впливають ЗМІ, оточення, впливові особи, джерела інформації. Розуміючи, на що орієнтується більшість, люди можуть боятися висловити власну позицію [2]. За таких умов закручується «спіраль мовчання», що може призвести до соціальних напружень у майбутньому через ізольованість людей, які не підтримують домінуючі патерни.

Теорія розроблена в контексті суспільства, де існують опозиційні позиції, альтернативні думки, конкуренція в публічному просторі. Під час окупації нова влада намагається контролювати ці явища, застосовуючи також і силові методи. Оскільки джерела інформації перебувають під контролем, то окупаційна влада формує домінуючі установки, які населення не повинно заперечувати, щоб не опинитися в небезпеці.

Відповідно, населення відчуває не тільки страх ізоляції, а й страх за своє життя. Зважаючи на це, можна припустити, що ефект «спіралі мовчання» значно суттєвіший, бо одночасно відбувається

пригнічення наростання протестного потенціалу. Населення стає мовчазним наляканим реципієнтом інформації, може її не сприймати певний час, але не може повністю уникнути. Так формується атмосфера тотального страху та стриманості.

За таких умов на захоплених територіях з'являються нові засоби масової інформації – починають діяти пресцентри окупаційних адміністрацій, інформаційні ресурси інституцій, що прибувають з території країни-загарбника, канали комунікації осіб, які працюють в окупаційних структурах або підтримують їх. Виникає імітація діяльності ЗМІ, а ті, що існували до окупації, адаптуються до нових вимог або закриваються. Змінюється радіо- й телемовлення, а доступ до інформації стає контрольованим. Тобто замість старого інформаційного простору формується новий, що продукує власні наративи та намагається повністю витіснити всі попередні установки, які загрожують новим, окупаційним.

Воєнні події на території України певною мірою перебувають у фокусі досліджень від 2014 р. [3; 4; 5]. Проте є не так багато праць, автори яких би концентрували увагу на проблемах тимчасово окупованих територій, особливо адміністративних процесах, інформаційній політиці та пропагандистській діяльності, комунікації РФ щодо цих окупованих українських територій. Політичні режими використовують силові та несилові методи для встановлення політичного контролю за громадянами, зокрема інформаційні та комунікаційні процеси [6]. Пропаганда в політичній площині часто використовується для формування уявлення про ефективне функціонування держави [7], збудження почуття гніву проти ворога [8], відволікання уваги від помилок держави, зниження суспільної напруги [9]. Індоктринація через інформацію поєднується із іншими способами контролю, як-от репресії [10] та цензура [11; 12]. Пропаганда формує політичну стриманість [13], намагається збуджувати потрібні емоції в населення та поєднується з іншими способами для посилення контролю.

Окуповані території – це специфічний простір, де загарбник спрямовує дії на встановлення та утримання влади. Важливим об'єктом контролю є місцеве населення, тому інформація використовується як засіб для донесення до нього повідомлень від загарбника, зміни ставлення до подій та їх учасників. Що потужніший вплив, то складніше населенню отримати альтернативну інформацію та зберігати здатність до критичного мислення. Адміністративна та інформаційно-пропагандистська діяльність у комплексі повинні створити необхідну

атмосферу для набагато ефективнішого контролю над захопленими територіями та зниження ризиків впливу опонента.

Організація адміністративної та інформаційної діяльності

Одним із перших заходів окупаційної влади на тимчасово захоплених територіях України стала ліквідація української державної символіки, її заміна російською, а іноді й радянською [14]. Після цього окупанти повернули вулицям старі радянські назви. Було припинено процес декомунізації, ліквідовано пам'ятки та згадки про всі культурно-історичні продукти, пов'язані з критикою або спротивом російській владі імперської, радянської, сучасної доби. Одночасно загарбники знищували твори української сучасної літератури, освітні та наукові матеріали.

Символи – важлива складова частина ідеологій. Авторитарні, тоталітарні режими використовують їх для закріплення власної ідеології у суспільстві, не допускаючи альтернатив або публічного обговорення. Символи мають виявлятися у всьому задля посилення впливу, особливо в деталях. І це відомо окупаційній владі. Тому навіть стели при в'їзді до міст, часто жовто-блакитні, перефарбовують у кольори російського прапора. Підняття російського або радянського прапора в тимчасово окупованих населених пунктах, у якому нібито з радістю бере участь місцеве населення (насправді на дальньому плані кілька якихось осіб), супроводжується гімном країни-агресора, а потім подається як знакова інформаційна подія і поширюється в мережі Інтернет як доказ успішного наступу окупаційної російської армії.

Наприклад, у майже повністю зруйнованому Маріуполі найпершими заходами окупантів були такі: розвішування прапорів, заміна назв вулиць, перейменування та фарбування у кольори російського прапора стели при в'їзді до міста. У деяких містах, наприклад Генічеську та Новій Каховці, майже відразу після початку тимчасової окупації були встановлені пам'ятники Леніну, знесені під час Революції Гідності в 2014 р. відповідно до розпоряджень місцевої влади, підтриманих більшістю депутатів. У Мелітополі, найбільшому місті тимчасово окупованої частини Запорізької області, окупанти встановили стелу та пам'ятник Павлу Судоплатову, уродженцю міста, співробітнику НКВД, який в 1938 р. ліквідував лідера ОУН Євгена Коновальця. «Жодні Бандери, Шухевичі і ніяка інша наволоч

не осквернятимуть наші вулиці. Тут стоятимуть пам'ятники справжнім героям. Людей, які визволяли наше місто. Якби не Судоплатов, я думаю, що нас би тут не було. Ми завдячуємо цим людям усім, що у нас є», – так висловився на церемонії відкриття т. зв. голова окупаційної адміністрації Запорізької області Євген Балицький [15].

У м. Херсоні загарбники демонтували пам'ятник Героям Небесної Сотні – загиблим учасникам подій Революції Гідності 2014 р. Окупаційна влада в соціальних мережах сповіщала про наміри встановити пам'ятник російській імператриці Катерині II замість демонтованого.

На початок широкомасштабного вторгнення армії РФ в Україну вже існувала мережа регіональних місцевих онлайн-ресурсів, зокрема онлайн-медіа, телеграм-каналів та груп в інших соціальних мережах, які висвітлювали події в Україні під російським кутом зору [16; 17], регулярно критикуючи чинну українську владу. Припускаємо, що це свідчить про цілеспрямовану організацію інформаційного впливу з метою внутрішньої дестабілізації суспільства в Україні напередодні повномасштабного вторгнення. Після тимчасової окупації частини української території цей процес почав посилюватися – з'явилися «офіційні ресурси окупаційних адміністрацій», «представників нової влади», ще більша кількість російських новинних онлайн-ресурсів. З них люди могли отримати хоч якусь інформацію про організаційні рішення окупаційної влади та події, що відбуваються на їх території після окупації, проте це завжди була російська версія подій в Україні.

Протягом квітня – травня 2022 р. на тимчасово окупованих територіях України були усунені українські органи місцевого самоврядування, натомість окупанти призначали «нове керівництво» – т. зв. голів утворених обласних військово-цивільних адміністрацій, а також окремих населених пунктів. Працівникам установ пропонувалося продовжити роботу на місцях з «новою владою» або залишити робоче місце.

У червні 2022 р. в Херсонській області було призначено нового «заступника цивільно-військової адміністрації» (одиниця окупаційної влади), що відповідає за цифровий розвиток, зв'язок та правове регулювання [18]. Окупаційна влада пропонувала працівникам ліквідованих українських державних адміністрацій долучатися до створених адміністративних апаратів. У разі відсутності достатньої кількості персоналу призначалися інші кандидати з числа місцевого населення або відряджалися особи з квазіреспублік «ДНР/ЛНР», які вже раніше довели

свою здатність до співпраці з окупаційною російською владою.

У середині липня 2022 р. в публічному просторі з'явився наказ окупаційної адміністрації м. Херсона «щодо заходів відповідальності за скоєння окремих правопорушень, що порушують громадський порядок та безпеку», відповідно до якого забороняється: 1) протидія окупаційним органам влади та виборчим комісіям, громадським об'єднанням, підприємствам та освітнім, соціально орієнтованим установам; 2) дискредитація діяльності російської влади, зовнішньої політики, окупаційних структур та діяльності армії; 3) пропаганда та виправдання терористичної діяльності, підтримка «націоналістичних формувань» (так у російському інформаційному просторі зазвичай називають військове керівництво та військових України); 4) будь-яка підтримка та участь у «націоналістичних формуваннях» (тобто йдеться про підтримку чинної влади та Збройних Сил України), зокрема надання матеріально-технічної бази, телефонного зв'язку або інформаційних послуг. За скоєння вищезазначених дій людина може бути примусово виселена з території області, рішення про що приймає т. зв. військовий комендант. Фактично, цей «документ» підтвердив посилення тиску за будь-який вияв непокори чи протидію окупаційній владі, в інформаційному просторі включно [19].

У черговому інтерв'ю ТАСС уже загаданий «голова» окупаційної «ВЦА Запорізької області» Балицький говорив: «Ті, хто не хоче повертатися до мирного життя, покинуть Запорізьку область. Хто дотримується фашистської ідеології – будь ласка, на Захід. Або другий варіант – вчимося жити і працювати в спокійній державі, такій державі, де дотримуватимуться принципів справедливості» [20].

Станом на серпень 2022 р. на тимчасово окупованих українських територіях створено сайти окупаційних адміністрацій [21; 22]. Наприклад, на сайті «Херсонської адміністрації» інформація про «заступників голови» свідчила про структуру влади цього утворення. Зокрема, фігурували дані про шістьох «заступників голови» з таких питань: цифровізації, зв'язку, правового регулювання, внутрішньої та зовнішньої політики; молоді, спорту та інформаційної політики; промисловості та торгівлі; будівництва, транспорту, природних ресурсів; освіти, науки, культури, охорони здоров'я, соціального захисту; економіки, фінансово-бюджетної політики, доходів та зборів.

Окупаційна влада Запорізької області формує структуру за аналогічним принципом. Території Донецьких та Луганських областей перебувають

у зоні відповідальності «ДНР/ЛНР», тому основні відомства, які формувалися там із 2014 р., розповсюджують свою діяльність на нещодавно захоплені території.

У червні поточного року були прийняті рішення про утворення «виборчих комісій» у Запорізькій та Херсонських областях і ліквідована діяльність українських виборчих органів. З цього приводу Балицький заявив: «...всі попередні органи, які займалися організацією виборів на території, офіційно припинили своє існування з моменту підписання указу про підготовку до проведення референдуму на окупованих територіях» [23].

Після оголошень окупаційної влади інформація про т. зв. референдум почала регулярно поширюватися на тимчасово окупованих українських територіях. Це означає, що внутрішні процеси, включно й інформаційні, були зосереджені на підготовці населення до проведення цього псевдореферендуму та незаконній інкорпорації до російського простору.

Керівництво інформаційним простором з боку російської влади

Навесні російська правляча пропрезидентська партія «Єдина Росія» відкрила на окупованих територіях мережу гуманітарних центрів [24; 25]. Зокрема, секретар генеральної ради партії Андрій Турчак з цього приводу висловився так: «...зараз, у міру розширення наших функцій, стало очевидним, що без додаткової інфраструктури не обійтися. До нас надходить величезна кількість різних звернень і заявок від мешканців Донбасу. Ми все більше вступаємо у взаємодію з різними відомствами. Розширюється і функціонал волонтерів» [25].

Поява членів партії на тимчасово окупованих територіях України повинна сприяти прискореній інкорпорації цих земель. Разом із членами партії прибувають російські кадри та поживляється процес пошуку потенційних колаборантів. Керують великими гуманітарними центрами російські політики та чиновники. Наприклад, у Херсоні такий центр очолив заступник керівника фракції «Єдина Росія» в Держдумі РФ, депутат Ігор Кастюкевич. Ефект присутності та робота над іміджем «помічників» місцевому населенню повинні були підготувати контекст перед незаконним «референдумом».

На тимчасово окуповані території України з «робочими візитами» прибувають російські депутати та урядовці. Серед них – політики та керівники

відомств вищого рангу, як-от: перший заступник адміністрації президента Кірієнко [26; 27], заступник керівника уряду Хуснуллін [28], спікер Держдуми Володін із делегацією від кількох комітетів [29], голова ради партії «Єдина Росія» Турчак [30]. Ці т. зв. куратори територій організовують роботу окупаційної влади на місцях, підготовку до запланованих політично-територіальних оформлень тимчасово окупованих українських земель. Візити чиновників вищого рангу є прикладом для іншого істеблішменту популяризувати себе на цих територіях, здійснюючи підписання «меморандумів про співробітництво міст» між російськими губернаторами та колаборантами, «шефство» російських міст над захопленими містами України та імітацію допомоги.

У цьому контексті голова Держдуми Володін заявив: «Ми на цю зустріч чекали понад 30 років. Зараз для нас важливим є питання гармонізації законодавства та створення єдиного правового поля у сферах охорони здоров'я, освіти, комунального господарства, соціального захисту громадян».

Своєю чергою, заступник голови російського уряду Хуснуллін намагався переконувати: «Вважаємо, що Херсон має велику перспективу, і область має гідне місце в нашій російській родині. Ми на всіх чекаємо, запрошуємо співпрацювати – не треба нічого боятися, ми разом житимемо і працюватимемо далі» [28].

Регулярні масові візити російських чиновників найвищого рангу на тимчасово окуповані в 2022 р. території України, до яких вони не вдавалися в 2014 р. на окремих тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, також сигналізували про плани агресора щодо прямої інкорпорації цих земель до складу РФ. Характерно, що такі візити стали певного роду сигналом підтримки курсу російського керівництва та спробою закріпити свої позиції при владі. Це вигідно російському керівництву, бо, з одного боку, вимагає вияву відданості партії та владі, а з іншого – створює можливість просування на російському політичному ринку, долучення до «політичного тренду».

На зустрічі з керівництвом Держдуми та главами фракцій про це говорив і Путін: «Хотів би особливо відзначити та подякувати всім парламентським партіям за організовану гуманітарну підтримку мешканців Донбасу – саме всі парламентські партії»; «...знаю, що також багато депутатів, узявши офіційну відпустку, поїхали до зони бойових дій, щоб особисто, часто з реальним ризиком для власного

життя, налагодити на місці постачання»; «...і така ініціативна, така безкорислива допомога справді необхідна, гостро затребувана» [31].

У цей же час відкриваються нові місцеві видання, «офіційні» місцеві онлайн-ресурси, налаштовується теле- та радіомовлення, популяризуються місцеві чиновники. Інформацію про візити та витяги із заяв політичного істеблшменту підхоплюють ЗМІ та розповсюджують на внутрішньому російському та окупаційному просторах, формуючи уявлення про імітацію діяльності щодо організації та відновлення мирного життя на окупованих територіях у єдиному російському просторі.

Військова інформаційна діяльність зазвичай не обмежується одним відомством чи підпорядкуванням одній особі. У таку діяльність залучається багато інституцій, іноді непрофільних, які повинні підпорядковуватись головному ідеологічному курсу держави [1]. Уся інформаційна робота повинна бути скоординована, адже суперечності у власному таборі можуть бути використані противником. Центральна влада РФ, провідні військові та інформаційні інституції формують стратегічну мету комунікації. Інші структури повинні враховувати її у своїй діяльності. На регіональному та місцевому рівнях під час вирішення тактичних задач чи проблем інформаційно-комунікативна діяльність повинна гармонійно вкладатися у сформовану стратегію.

Окуповані території – це місце з найбільш вірогідною великою кількістю суперечностей. Тому комунікативно-інформаційна діяльність адаптується до місцевих умов так, щоб не вступати у протиріччя з генеральною лінією країни-агресора та одночасно зруйнувати упереджене ставлення місцевих жителів до окупаційних реалій. Якщо завдяки такій діяльності населення перестане вважати себе окупованим, це могло би значно пришвидшити та полегшити багато інших процесів, пов'язаних із окупацією територій для загарбників.

Створення контексту для інформаційної діяльності

Відразу після тимчасової окупації територій України в 2022 р. загарбники розгорнули систему блок-постів. Щоб пересуватися цими територіями чи виїхати на підконтрольну владі України територію або, наприклад, поїхати в Крим, іншу країну, місцевим мешканцям доводиться перетинати російські пункти пропуску.

Правозахисні організації та ЗМІ інформували про існування т. зв. фільтраційних таборів, у яких місцеве населення, що намагалося виїхати із захопленої території, мало пройти процедуру «фільтрації» – перевірку особи, встановлення особистих даних, взяття матеріалів ДНК, перевірку мобільних пристроїв, застосунків і приватного листування [32].

На початковому етапі окупації російські військові здійснювали тиск на місцеву владу та населення: зокрема, повідомлялося про викрадення міських голів та журналістів, тиск на місцеві адміністрації з вимогами працювати на «нову владу», виявлення на протестних мітингах їх організаторів, активістів та подальше викрадення цих людей [33]. У тимчасово окупованих населених пунктах діє комендантська година. Військові патрулі можуть зупинити людину та перевірити що завгодно, включно й приватну інформацію на мобільному пристрої [33]. Якщо особа під час перевірки викликає підозри, її можуть затримати й утримувати для подальшої перевірки або «перевиховання».

Населення на тимчасово окупованих українських територіях потрапило в умови, коли його безпека не гарантована нічим. Посилення страху за своє життя відбувається на фоні демонтажу законної влади. Єдиним приватним простором стає власне житло, за умови, якщо людина не викликала підозри своєю діяльністю. У таких обставинах більшість переважно переходить до мовчазного існування та режиму виживання, уникнення підозри та контактів з окупантами.

Зв'язок, інтернет, телебачення, радіо

На початковому етапі російської окупації 2022 р. робота українських операторів та вишок зв'язку припинилася. Натомість загарбники почали пропонувати місцевому населенню долучатися до інших мобільних операторів – російських. Про це, зокрема, йшлося в заяві «голови» окупаційної адміністрації Запорізької області: «До 15 липня всі звільнені населені пункти Запорізької області мають бути забезпечені мобільним зв'язком, а вартість SIM-карток значно знижена. Ми не повинні втрачати зв'язок з рідними та близькими через деструктивні дії київської влади щодо дестабілізації нашого з вами мирного життя» [35].

Від інтернет-провайдерів окупаційна влада вимагає підключитися до російських інтернет-мереж [35]. У деяких місцях без прихованих мереж неможливо користуватися міжнародними пошуківими системами, як-от *Google*, або під'єднатися до соціальних мереж та відомих медіа- й інфор-

маційних ресурсів: *Facebook, Twitter, Youtube*. На- томість користувачам доступні російські *Yandex, VKontakte, Mail.ru* та ін.

Ті громадяни, які відмовляються від переходу на нову систему зв'язку та послуги інтернет-провайде- рів, залишаються ізольованими або повинні кори- стуватись альтернативними джерелами інформації приховано, попри заборону, що може створити додаткові ризики.

Заміна інформаційного простору відбулась також у сфері телебачення та радіо – на тимчасово захопле- них українських територіях вони поступово пере- ходять під контроль окупаційної влади [36]. Місцеві телерадіомовники, видання та редакції примусово припиняють роботу та переходять під контроль оку- паційної влади [37]. Місцевим жителям, замість українських, починають транслювати інші телекана- ли та радіопередачі, наприклад основні телеканали російської влади – «Первый канал», «Россия 1», «Россия 24» та ін. У містах Херсоні та Мелітополі, який є центром т. зв. Запорізької ВЦА, протягом червня та липня 2022 р. відбувся запуск місцевих телерадіокомпаній – ТРК «Таврія» та «*ZaTV*», про що й повідомив згаданий вище Балицький: «Телеві- зійний канал, який сьогодні відкрито, дуже велика підмога у питанні правди, у питанні пояснення ситуації, вирішенні питань усіх мешканців Запорізь- кої області» [38].

У таблицях 1, 2 пропонуємо аналіз тем відеосюже- тів новостворених окупаційною владою телекана- лів (від моменту їх відкриття).

Узагальнимо інформацію про те, як новостворені окупаційною владою канали намагаються висвітлю- вати події (табл. 1, 2).

Таблиця 1. Відеосюжети, опубліковані на телеграм-ресурсі ТРК «Таврія» протягом 7 липня – 5 серпня 2022 р.

Тема	Кількість опублікованих сюжетів	Поширені меседжі
Адміністративні процеси в області	20	Відкриття адміністративних закладів, приймалень громадян; надання послуг і допомоги; підготовка до навчального року. Звернення місцевих колабораціоністів, візити в область російських чиновників з обіцянками про майбутнє в складі Росії
Місцеве життя: відпочинок, свята, події	14	Проведення свят: для дітей, з нагоди днів російських повітряно- десантних військ, військово-морського флоту, хрещення Русі. Концерти. Молоді патріоти відновлюють пам'ятники попередніх часів та ліквідують «націоналістичні»
Війна	5	Збройні Сили України обстрілюють населенні пункти Херсонської області
Гуманітарна допомога Росії	2	В область прибула гуманітарна допомога з Росії
Загалом	41	

Джерело: складено автором за [38].

1. Найпоширеніші теми – адміністративні місцеві процеси, зокрема висвітлення успішної діяльності окупаційної влади, покращення умов життя насе- лення, діяльність «нових адміністративних уста- нов», надання послуг населенню.

2. Транслюють рішення окупаційної влади, вислов- лення її представників та повідомлення про діяль- ність «нових керівників» на тимчасово окупованих РФ територіях України.

3. Висвітлюють повсякденне «мирне» життя в окупованих регіонах: повідомлення про те, що відбуваються заходи для молоді, дітей, святку- вання російських військових та релігійних свят, концерти.

4. Найголовніша загроза «новому укладу» – «зло- чинний київський режим» та «нацисти», Збройні Сили України, що обстрілюють населені пункти.

5. Меседжі про те, що попри дії «злочинного київ- ського режиму» населенню надається підтримка, з РФ регулярно прибуває гуманітарна допомога у ве- лких обсягах за сприяння активістів та російських волонтерів.

Традиційна реклама

На тимчасово окупованих українських територіях активно застосовується ще один засіб політичної комунікації – традиційна реклама. Протягом квіт- ня – вересня 2022 р. у великих окупованих РФ містах – Херсоні, Мелітополі, Донецьку, Маріуполі, Новій Каховці та ін. – окупаційна влада встановлювала рекламні борди, розміщувала плакати, регулярно організувала пропагандистські кампанії.

Таблиця 2. Відеосюжети, опубліковані на телеграм-ресурсі «ЗаТВ» протягом 28 липня – 5 серпня 2022 р.

Тема	Кількість опублікованих сюжетів	Поширені меседжі
Адміністративні процеси в області	6	Зниження цін, відкриття адміністративних закладів, мовлення, зростання рівня підтримки РФ
Місцеве життя: відпочинок, свята, події	5	Проведення свят: для дітей, з нагоди військово-морського флоту; заходів: для дітей, спортсменів, конкурсу талантів
Війна	5	Обстріли області від «злочинного київського режиму», обстріли, вчинені «нацистами», Збройними Силами України
Повернення жителів окупованих територій	2	Люди повертаються до Запорізької області
Інтерв'ю з місцевим чиновництвом	2	Інтерв'ю з особами, що підтримали окупацію, на теми розвитку регіону та майбутнього в складі РФ
Гуманітарна допомога	2	Нова місцева влада та громадські організації допомагають жителям, надаючи гуманітарну допомогу
<i>Загалом</i>	22	

Джерело: складено автором за [39].

Наприклад, у зруйнованому Маріуполі в місцях найбільшого скупчення людей – при отриманні гуманітарної, медичної допомоги, у черзі для прийняття душу – знаходилися спеціально обладнані автомобілі рятувальної служби, що на телевізійному екрані показували російські новини. Через гучномовці поширювалася інформація з основних російських федеральних каналів. Перебуваючи тривалий час у черзі, щоб отримати необхідні для виживання речі, населення вимушено слухало російські інформаційні канали [40].

Також окупаційна влада організувала кілька святкувань, паралельно з якими у містах було проведено рекламні кампанії. З прив'язкою до знаменних дат або без неї окупаційна влада розміщує в містах борди з політичною рекламою. Деякі приклади таких рекламних кампаній на тимчасово окупованих РФ територіях України представлено в таблиці 3.

Можемо виокремити ключові в календарі російських свят дати, у зв'язку з якими окупаційні адміністрації намагалися організувати масові заходи. Це День праці (1 травня), День Перемоги (9 травня), День Росії (12 червня), дні повітряно-десантних військ, ВМФ Росії.

Разом із заміною символів на тимчасово загарбаних землях України одразу після їх окупації поширюється традиційна російська пропаганда. Основні наративи, до яких апелює зовнішня реклама (табл. 3), такі:

1) спільна історія у складі Російській імперії – заснування міст, розбудова регіону російськими діячами; апелювання до того, що історія регіону починається за часів Російської імперії, яка колонізувала ці території;

2) спільна історія в складі Радянського Союзу – видатні особи, які народилися в регіоні та за часів СРСР досягли значних успіхів; щасливе спільне життя в рамках радянського простору;

3) спільне майбутнє – території, які нині перебувають під окупаційною владою, чекає «успішне» та «квітуче» майбутнє в РФ, що настане внаслідок «добровільного» вибору місцевого населення.

Тобто окупаційна влада намагається просувати наратив, що минуле – сьогоднішнє – майбутнє – усе це спільна з Росією в межах російського простору історія України. А поточними подіями, що призвели до окупації, Росія лише відновлює природний порядок існування. Щодо незалежної України, то окупаційна пропаганда висвітлює її існування як «неприродний та ворожий порядок», що ліквідується, а населення нарешті буде врятоване від «помилки незалежності». Будь-який інший погляд на історію України – помилка, фейк.

Посилання на спільні історію та минуле, що закликають до єдності, можуть здійснювати чималий емоційний вплив на особу [1]. Саме спосіб нав'язування власного бачення історичного минулого Українського народу простежується найчастіше в політичній комунікації на тимчасово окупованих територіях.

Комунікація з населенням та громадські заходи

Окупаційна адміністрація працює над іміджем такої «влади», що приділяє увагу персональній комунікації з населенням. До захоплених російськими військами населених пунктів прибувають колаборанти, які здійснюють перший контакт – намагаються донести клю-

Таблиця 3. Приклади зовнішньої політичної реклами, яку окупаційна влада розгорнула під час широкомасштабного воєнного вторгнення на тимчасово окупованих територіях України

Тема	Поширені меседжі
Херсонська область	
Одразу після окупації	Херсон – місто з російською історією
	О. Суворов – російський імперський генерал. «Природа створила Росію тільки одну – вона не має конкурентів»
Червень 2022 р., день «заснування» м. Херсона	Катерина II – російська імператриця, засновниця Херсона
	1778 рік – імператриця Катерина II заснувала місто Херсон
	1803 рік – Херсон став губернським містом Російської імперії
	Григорій Олександрович Потьомкін – засновник Херсона, відомий державний та військовий діяч, творець Чорноморського флоту
	О. Пушкін – історичні дані про письменника та його цитата про заснування Херсона
Травень 2022 р., День Перемоги – 9 Травня	3 Днем Перемоги
	Хто до нас з мечем прийде – від меча загине
	Не в силі Бог, але в правді
	Росія тут назавжди
	Росіяни та українці – один народ, єдине ціле
	Херсон – навіки з Росією
	Майбутнє – разом з Росією
Донецька область	
Одразу після окупації	Доля Донбасу – разом з Росією
	Донбас – Росія – навіки
	Ми повертаємося додому
	Ми – російський Донбас
Запорізька область	
Одразу після окупації	Ми – разом з Росією
Травень 2022 р., День Перемоги – 9 Травня	Мелітополь – ми пам’ятаємо (дані про вихідців із Мелітополя, які були удостоєні звання «Герой Радянського Союзу»)
Серпень 2022 р.	1 Серпня – наше Запорізьке радіо (анонс відкриття радіо)
	Цитата Путіна: «Тільки від людей, що там живуть, буде залежати їхнє майбутнє. І ми з повагою поставимося до будь-якого їхнього вибору»
Різні населені пункти	
Червень 2022 р., День Росії	12 червня – День Росії
	3 Днем Росії – 12 червня

Джерело: складено автором на основі доступної в мережі Інтернет інформації з окупаційних, російських та українських інформаційних джерел.

чові повідомлення щодо того, чому російські війська вдерлися на територію України, та обіцяють вирішення насущних проблем.

Якщо на місці не виявляється тих, хто погодиться співпрацювати з окупантами, то з часом призначаються кадри, які, працюючи під орудою окупаційної влади, очолюють територіальні громади. Так, у Мелітополі окупаційна влада провели зустріч з новими «керівниками громад». На онлайн-сторінці одного із представників окупаційної адміністрації повідомляється: «Обговорили важливі питання розвитку Запо-

різького краю, систему соціальної допомоги жителям, що існує в Росії, яка буде доступна жителям області після проведення референдуму, охорону громадського правопорядку» [41].

Після того як на тимчасово окупованих територіях було оголошено про підготовку до т. зв. референдуму, «заступник голови» окупаційної адміністрації Херсонської області по роботі з населенням почав проводити регулярні зустрічі з місцевими жителями. За три тижні було опубліковано відеозвіти про сім таких зустрічей. Як свідчать ці відеозображення, на

зустрічах була присутня невелика кількість людей середнього та похилого віку.

Задля кращого розуміння контексту нижче представлено деякі цитати із звернень та публічних виступів представника окупаційної влади до місцевих жителів:

- «Українська влада закінчилась. Все буде так, як ви забажаєте»;
- «Найважливіше, пам'ятайте – зміна соціальних еліт у вашому селі, не кумівство, ... мають налаштуватися на рівні соціального формату. У Росії, якщо ви прийшли до лікарні, ви отримуєте безкоштовне медичне обслуговування, якщо ви віддали дитину до школи, ви нікому нічим не зобов'язані. Вам держава обіцяє дати освіту» [42];
- «Україна – це був певний проміжок хаосу, бардаку та нацизму»;
- «Ніколи ми не будемо у Європі, не будемо тим, що нам показують у картинках, у Європі своїх проблем вистачає – це злидні»;
- «Давайте потихеньку повертатися в цей добрий, добрий, ... рівень доброго Радянського Союзу Соціалістичних Республік» [43].

«Голова ДНР» Денис Пушилін під час спільного з першим заступником голови адміністрації президента РФ візиту до м. Маріуполя заявив: «ДНР за допомогою Росії відновить Маріуполь з акцентом на курортний бізнес».

Під час зустрічі з «головою» окупаційної влади Криму Сергієм Аксьоновим, що також відбулася в Маріуполі, Пушилін сказав: «Російський світ відновлюється у своїх історичних кордонах. І, незважаючи на те, що спеціальна військова операція все ще триває, ми вже зараз займаємося розширенням взаємовигідного економічного співробітництва» [44].

Зазначимо, що призначена окупаційна місцева влада працює як на внутрішній інформаційний ринок, так і на зовнішній – російський. Зокрема, протягом червня 2022 р. «голови» окупаційних адміністрацій Запорізької та Херсонської областей, «заступник голови по роботі з населенням Херсонської області» з'являлися в ефірах російських телепередач 28 разів. Це попри відеозвернення, які вони публікують один раз у декілька днів, котрі підхоплюють та розповсюджують місцеві окупаційні та російські ЗМІ.

Імітація суспільної діяльності

Після широкомасштабного воєнного вторгнення РФ на тимчасово окупованих територіях України активізували свою діяльність російські й створені після окупації громадські організації та об'єднання. Серед них, зокрема, такі: гуманітарні штаби політичної партії «Єдина Росія», Молода гвардія політичної партії «Єдина Росія», «Молоді будівельники Херсону», «Волонтери за Росію», «Ми разом з Росією», Федерація профспілок, ВГО «Бойове братство»; ГО «Волонтери перемоги», «Всеросійський студентський корпус рятувальників».

У низці населених пунктів України, тимчасово окупованих російською армією після 24 лютого 2022 р., було проведено публічні заходи, форуми, присвячені питанням розвитку та відбудови окупованих РФ територій у її складі. Зазначимо тематику та спрямування деяких із цих заходів:

- форум «Ми разом з Росією»;
- конкурс талантів молоді;
- запуск молодіжної медіашколи в м. Херсоні для підготовки молодих журналістів (кузня проросійських кадрів);
- зустрічі з підприємцями та аграріями регіонів;
- день пам'яті жертв війни на Донбасі;
- присвячений звільненню територій концерт «За велику Росію – За спільне майбутнє»;
- відновлення радянських пам'ятників волонтерськими організаціями;
- виставка, присвячена книзі російського письменника;
- дитячий захід, присвячений читанню віршів російських поетів;
- всеросійській день читання вголос;
- святкування днів російських повітряно-десантних військ та військово-морського флоту.

У «ДНР» посаду «заступника голови з питань молоді, спорту та туризму» обіймає вихованець всеросійської організації «Волонтерська рота бойового братства», який свого часу відповідав за пропагандистську роботу організації [45]. У планах

окупаційної влади – забезпечити широке представництво молодіжних рухів та організацій Росії на окупованих українських територіях, інтегрувати в них місцеву молодь та інші групи населення. Тобто увага приділяється роботі з різними категоріями населення, зокрема молоддю та дітьми шкільного віку, які залишилися проживати в тимчасовій окупації.

Окупаційні адміністрації намагаються організувати форуми, конференції, концерти, публічні свята та піар-акції, пов'язані з допомогою окупованим територіям. Для персональної комунікації в міста й села виїжджають представники окупаційних адміністрацій, які проводять роботу з населенням, імітують діяльність у допомозі та шукають потенційних співробітників на місцях. З одного боку, така діяльність створює інформаційний фон на окупованих територіях, покликана налагодити зв'язок між колаборантами й населенням, а з іншого – стає інформаційним приводом задля формування картинки «мирного відновлення» для російського інформаційного ринку. Показово, що іноземні, міжнародні гуманітарні або правозахисні організації на тимчасово окуповані українські території не допускаються. Заступник керівника комісії Громадської палати РФ із розвитку інформаційного суспільства, ЗМІ та масових комунікацій, генеральний директор державного телеканалу «Санкт-Петербург» Олександр Малькевич описав подібну тактику в одному з інтерв'ю: «Найкраще спростування фейків – це наявність харизматичних спікерів: у Запоріжжі – член головної ради обласної адміністрації Володимир Рогов, а в Херсоні – заступник голови обласної адміністрації Кирило Стремоусов» [46].

Через громадські організації та об'єднання прибувають прокремлівські політтехнологи та журналісти, які на тимчасово окупованих територіях України допомагають організувати інформаційну роботу, необхідний формат політичної комунікації, зокрема перед такими заходами, як-от інкорпорація, підготовка місцевого населення до т. зв. референдуму. Роль масових комунікацій критично важлива для впливу на населення тимчасово окупованих територій та одночасного формування потрібного владі РФ порядку денного в російському суспільстві.

Висновки

Дослідження адміністративної та інформаційної діяльності на тимчасово окупованих після 24 лютого 2022 р. територіях України дає змогу дійти певних висновків відносно того, як окупанти формують інформаційну політику та комунікацію.

Окупаційний процес на тимчасово окупованих українських територіях складається з цілого комплексу дій та заходів, також і щодо інформаційної політики та комунікації, до яких загарбники вдаються: деякі з них здійснюються поступово, але більшість – триває одночасно. Отже, на основі дослідження виокремимо такі складові частини цього процесу:

- захоплення окупаційними військами частини території Української держави та встановлення контролю над нею;
- ліквідація символів попередньої влади, створення та нав'язування власних;
- формування вертикалі окупаційної влади, її апарату;
- обмеження прав і свобод людини, зокрема на пересування, доступ до інформації, свободу слова, висловлення протестів та ін., встановлення з цією метою блок-постів, запровадження комендантської години, різноманітних перевірок населення, включно й персональних даних на мобільних пристроях;
- імітація роботи щодо забезпечення місцевого населення гуманітарною допомогою, яку нібито надає країна-агресор, тобто РФ; тиск на активні групи та ліквідація потенційних лідерів протестного руху; формування атмосфери тотального контролю;
- ліквідація на тимчасово окупованих територіях усіх можливих місцевих джерел інформації, обмеження доступу до потенційних джерел в інтернеті, контроль за споживанням інформації населенням;
- формування власного інформаційного впливу: створення інформаційних органів окупаційної влади; залучення до роботи осіб, котрі підтримують окупацію та прихильників окупаційної влади; робота на інформаційні ринки тимчасово окупованих українських територій, а також одночасно й країни-окупанта, тобто РФ, з метою виправдання власних дій, візуалізації результатів окупації;
- активна робота з утвердження на тимчасово окупованих територіях власного інформаційного простору: використання успішних практик інформаційної ізоляції всередині власної держави; мультиканальний підхід; залучення необхідних кадрів для розбудови інформаційної політики; формування порядку денного; робота в онлайн-овому та офлайн-овому форматах; перехід до фор-

<p>Інтернет, телебачення, радіо</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Новинні ресурси в соціальних мережах, які імітують неофіційні щоденні джерела реальних подій; • ресурси окупаційних адміністрацій та їх представників, активних прихильників окупації; • новостворене телерадіомовлення, яке транслює канали держави-загарбника та нові місцеві канали; • використання ботів на власних і ресурсах противника для формування враження масовості підтримки
<p>Заходи офлайн</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Особисті виступи, зустрічі з населенням, поява на публіці представників окупаційної влади; • візити посадовців держави-загарбника, зустрічі представників окупаційної влади із громадськістю; • залучення гуманітарних фондів, патріотичних, громадських, молодіжних організацій з території держави-загарбника, які долучаються до процесу «відновлення»; • організація форумів, конференцій та публічних заходів, які так чи інакше присвячені темі «нового майбутнього» окупованих територій
<p>Офлайн- продукти зовнішнього впливу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Борди, банери, листівки; • нові газети та видання, відкриті на тимчасово окупованих територіях; • повсюдне використання символіки країни-загарбника та нової окупаційної влади

Рис. 1. Групи засобів формування інформаційного простору на тимчасово окупованих територіях України
Джерело: складено автором.

мування потрібної картини через масову комунікацію, формування порядку денного.

Задля досягнення важливої мети – унеможливлення опору та масового невдоволення населення окупаційна влада використовує комплекс заходів, серед яких адміністративні та інформаційні. Наприклад, для встановлення власного інформаційного простору на тимчасово окупованих територіях України окупанти застосовують мультимедіальний підхід. Усі канали, явно або приховано, підпорядковуються єдиній стратегії, що має на меті незаконну інкорпорацію тимчасово окупованих українських територій у російський простір. Пропонуємо схематично представлені групи засобів формування інформаційного простору (рис. 1).

Тобто місцеве населення як об'єкт впливу піддається масованому тиску з боку окупаційної влади. По-перше, перебуваючи в пригніченому стані, люди опиняються в контрольованому загарбником просторі, у якому повинні знайти модель поведінки, необхідної для безпечного існування. По-друге, на місцеве населення здійснюється повсюдний інформаційний вплив.

Нижче розміщено модель інформаційного впливу на місцеве населення в умовах тимчасової окупації (рис. 2).

Як бачимо зі схематичного зображення, місцеве населення на тимчасово окупованих територіях як об'єкт впливу піддається дії таких чинників:

- повна або часткова відсутність доступу до альтернативних джерел інформації;
- персональна комунікація із представниками окупаційної влади під час зустрічей та візитів;
- контакти з представниками окупаційної влади в місцях отримання допомоги, послуг, консультацій – усього того, що необхідне для пристосування до життя на тимчасово окупованих територіях;
- орієнтовані на населення публічні заходи, святкування, концерти, неформальні освітні програми, які контролюють загарбники;
- поширення власних ідеологічних символів;

- онлайн-ресурси окупаційної влади, на яких передається важлива для повсякденного життя інформація;
- ресурси в онлайн-просторі, що не блокуються та розповсюджують новини на тимчасово окупованих територіях;
- започатковані окупаційною владою телерадіоканали, які контролює країна-загарбник;
- нові ЗМІ, підконтрольні загарбникам, що імітують незалежні джерела;
- зовнішня політична реклама (пропаганда).

Отже, на тимчасово окупованих українських територіях здійснюється системна, комплексна, цілеспрямована робота з організації інформаційної діяльності. Окупаційна влада тотально замінює інформаційний простір власним, намагаючись

контролювати всі можливі джерела. Відбувається цілеспрямована організація масової комунікації, що повинна унеможливити проникнення будь-якого неконтрольованого та небажаного впливу. Особлива увага приділяється формуванню образу «нормального» повсякденного життя та різним підходами до роботи з різними категоріями місцевого населення. Тема війни стає небажаною, з нею постійно повинен асоціюватись ворог окупаційної влади, у цьому контексті – законна українська влада, ЗСУ та все, що пов'язано з діяльністю Української держави щодо відновлення своїх законних територій.

Задля досягнення стратегічної мети – неконфліктного сприйняття населенням факту захоплення певних територій – окупанти реалізують комунікаційну стратегію, що складається з кількох взаємопов'язаних етапів (рис. 3).

Усі елементи моделі комунікаційної стратегії держави-окупанта спостерігаємо нині на тимчасово

Рис. 2. Модель інформаційного впливу на місцеве населення в умовах тимчасової окупації
Джерело: складено автором.

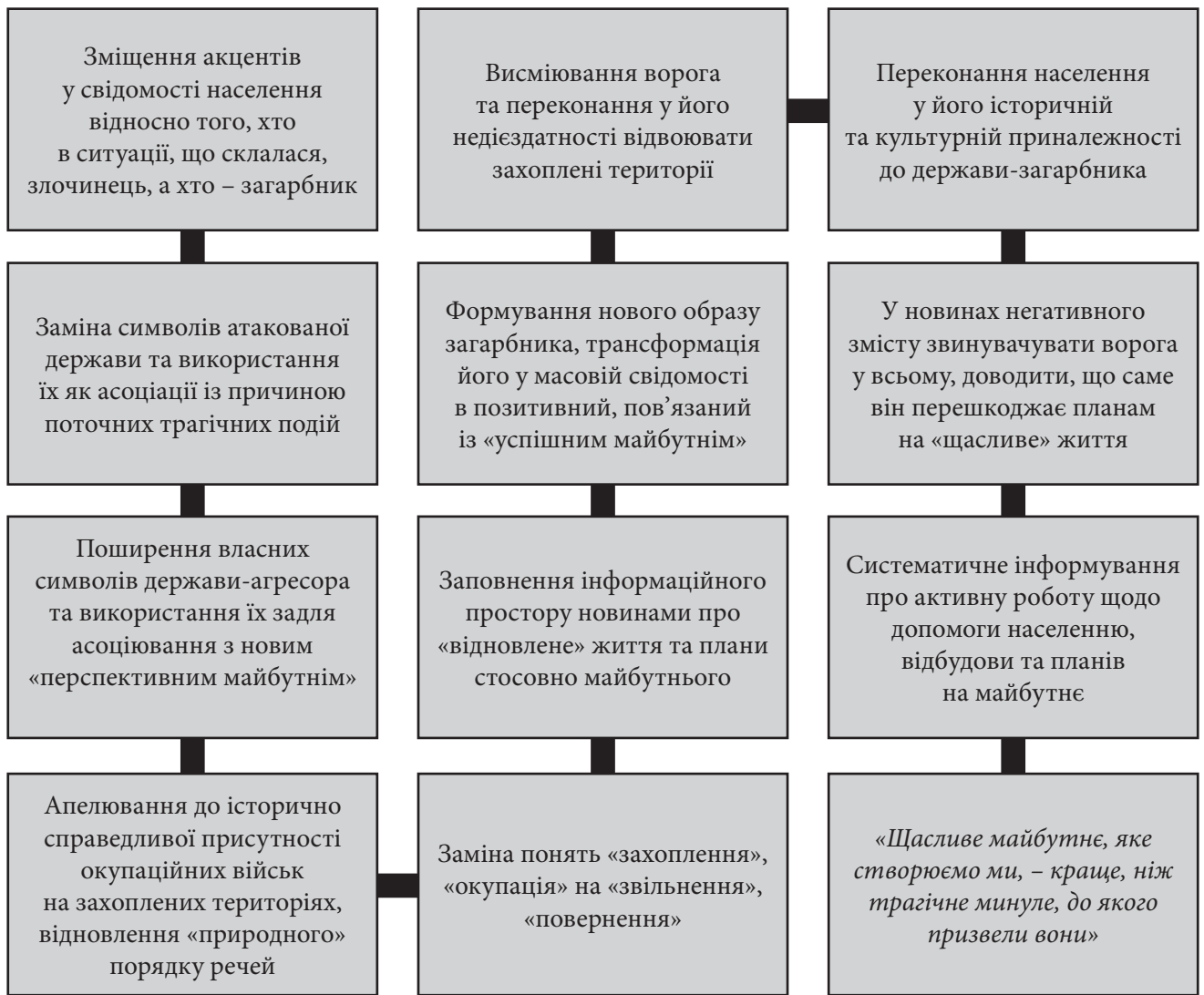

Рис. 3. Модель комунікаційної стратегії держави-окупанта на захоплених територіях
Джерело: складено автором.

окупованих РФ після 24 лютого 2022 р. територіях України, зокрема це:

- зміщення акцентів у свідомості місцевого населення відносно того, хто в ситуації, котра склалася, є злочинцем, а хто – загарбником;
- заміна символів Української держави та використання їх як асоціації із причиною поточних трагічних подій;
- поширення власних, російських символів та використання їх для асоціювання з новим «перспективним майбутнім»;
- апелювання до історично справедливої присутності російських окупаційних військ на тимчасово захоплених українських територіях, відновлення «природного» порядку речей; заміна

понять «захоплення», «окупація» на «звільнення», «повернення»;

- переконання місцевого населення в його історичній та культурній приналежності до держави-загарбника; поширення тези про те, попередній період історії – помилка, яку наразі виправлено;
- висміювання ворога (у цьому контексті – Української держави та влади, ЗСУ) і переконання у його неідеальності відвоювати тимчасово захоплені території;
- формування нового образу загарбника як «визволителя», намагання трансформувати його в масовій свідомості на позитивний, пов'язаний із «успішним майбутнім» у складі держави-агресора (у цьому контексті – РФ);

- заповнення інформаційного простору новинами про «відновлене» життя та плани щодо майбутнього, натомість пов'язані з війною, злочинами та трагедією новини витіснити на периферію;
- у всіх новинах негативного змісту звинувачувати ворога (у цьому контексті – українську владу та армію) у всіх негараздах, як і в тому, що саме він перешкоджає планам на «щасливе життя» на тимчасово окупованих територіях;
- систематичне інформування про активну допомогу населенню, відбудову й реалізацію планів щодо майбутнього, яке буде значно кращим, ніж трагічне минуле.

Ядром такої стратегії стає принцип, проголошений окупантами: «Щасливе майбутнє, яке створюємо ми, – краще, ніж трагічне минуле, до якого призвели вони».

Інформаційна політика на тимчасово окупованих територіях України з часом може призвести до того, що частина місцевого населення не зможе адекватно оцінювати реальність через відсутність вільного доступу до альтернативної інформації. Пригнічення фактом окупації одночасно поєднується із масовим інформаційним впливом. Масова комунікація, що проводиться, з одного боку, переконує у невідворотності окупації, а з іншого – намагається створити новий гіперболізовано позитивний образ російської влади. Окупаційна влада повністю контролює формування порядку денного. Інформаційна діяльність та масова комунікація спрямовані на те, щоб змінити ставлення людини до реальних подій, не вважати себе окупованою. Поки місцеве населення регулярно перебуває в полі інформаційного впливу держави-агресора, відбуваються інші процеси, пов'язані із спробою підпорядкування тимчасово окупованих українських територій, – політичні, військові, економічні.

Список використаних джерел

1. Lasswell, H. *Propaganda technique in the world war* (2nd ed.). New York : Peter Smith, 1938. 228 p.
2. Noelle-Neumann, E. The spiral of silence a theory of public opinion. *Journal of Communication*. 1974. Vol. 24. Issus 2. Pp. 43–51. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1974.tb00367.x> (дата звернення: 08.07.2022).
3. Василенко В. Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки. *Український тиждень*. 2014. Т. 42. № 17. С. 30–36.
4. Гарбар О., Конопкін А., Коренков О., Мовчан С. Збройний конфлікт в Україні: військова підтримка незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР» з боку Російської Федерації ; ред. О. Павліченко, О. Мартиненко / Українська Гельсінська спілка з прав людини. 2018. 40 с. URL: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/New.pdf> (дата звернення: 07.08.2022).
5. Разумков Центр. Війна на Донбасі: реалії та перспективи врегулювання : голов. ред. Ю. Якименко. *Національна безпека і оборона*. 2019. № 1-2(177–178). 172 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Donbas.pdf (дата звернення: 08.07.2022).
6. Hassan M., Mattingly D., Nugent E. R. Political Control. *Annual Review of Political Science*. 2022. No. 25, pp. 1–20.
7. Rozenas A., Stukal D. How autocrats manipulate economic news: Evidence from Russia's state-controlled television. *The Journal of Politics*. 2019. No. 81(3), pp. 982–996.
8. Mattingly D. C., Yao E. How soft propaganda persuades. *Comparative Political Studies*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1177/00104140211047403> (дата звернення: 08.07.2022).
9. King G., Pan J., Roberts M. E. How the Chinese government fabricates social media posts for strategic distraction, not engaged argument. *American Political Science Review*. 2017. No. 111(3), pp. 484–501. URL: <https://doi.org/doi:10.1017/S0003055417000144> (дата звернення: 08.07.2022).
10. King G., Pan J., Roberts M. E. How censorship in China allows government criticism but silences collective expression. *American Political Science Review*. 2013. No. 107(2), pp. 326–343, URL: <https://doi.org/doi:10.1017/S0003055413000014> (дата звернення: 08.07.2022).
11. Esberg J. Censorship as reward: Evidence from pop culture censorship in Chile. *American Political Science Review*. 2020. No. 114(3), pp. 821–836. URL: <https://doi.org/doi:10.1017/S000305542000026X> (дата звернення: 08.07.2022).
12. Davenport C. *How social movements die*. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. URL: <https://doi.org/doi:10.1017/CBO9781139649728> (дата звернення: 08.07.2022).
13. Huang H. The pathology of hard propaganda. *The Journal of Politics*. 2018. No. 80(3), pp. 1034–1038. URL: <https://doi.org/10.1086/696863> (дата звернення: 08.07.2022).

14. Лисянський П. Алгоритм дій російських окупантів. 2022. 22 червня. URL: https://lb.ua/blog/pavel_lisianskiy/514654_algorithm_diy_rosiyskih_okupantiv.html (дата звернення: 22.07.2022)
15. У Мелітополі урочисто відкрили погруддя борцю з українськими націоналістами розвіднику Судоплатову. URL: <https://tvzvezda.ru/news/2022771539-104QA.html> (дата звернення: 20.07.2022).
16. Як телеграм-канали з окупованих територій готують «воз'єднання» з РФ. ТЕТУ. URL: <https://texty.org.ua/articles/106823/yak-telehram-kanaly-z-okupovanyh-terytorij-hotuyut-vozyednannya-z-rf/> (дата звернення: 01.08.2022).
17. Центр Протидії дезінформації. Публікуємо список Telegram-каналів, які активно поширюють дезінформацію та беруть участь в кампаніях з дестабілізації ситуації в Україні. [Facebook]. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=129422986273442&set=a.117239117491829> (дата звернення: 02.08.2022).
18. Губарьова К. [Інформація про призначення особи на посаду в окупаційній адміністрації Херсонської області]. [Телеграм-канал]. URL: https://t.me/k_gubareva/3 (дата звернення: 31.07.2022).
19. Окупаційна адміністрація Херсонської обл. [Прийняття адміністрацією документа про посилення тиску на громадян за вияв незгоди, боротьбу з так званим екстремізмом]. [Телеграм-канал]. URL: https://t.me/VGA_Kherson/2503 (дата звернення: 31.07.2022).
20. Балицький Є. Запорізька АЕС готова постачати до Криму чверть енергії, що виробляється. URL: <https://tass.ru/interviews/15119059> (дата звернення: 31.07.2022).
21. Сайт окупаційної військово-цивільної адміністрації Херсонської області. URL: <https://khogov.ru/> (дата звернення: 04.08.2022).
22. Сайт окупаційної військово-цивільної адміністрації Запорізької області. URL: <https://zapgov.ru/> (дата звернення: 04.08.2022).
23. Балицький Є. [Інформація про підписання наказу про створення виборчої комісії для підготовки до референдуму на окупованих територіях]. [Телеграм-канал]. URL: <https://t.me/BalitskyVGA/80> (дата звернення: 24.07.2022).
24. Партія «єдина росія». Андрій Турчак відкрив перший центр гуманітарної допомоги «єдиної росії» у Запорізькій області. URL: <https://er.ru/activity/news/andrey-turchak-otkryl-pervyj-centr-gumanitarnoj-pomoshi-edinoj-rossii-v-zaporozhskoj-oblasti> (дата звернення: 02.08.2022).
25. «Единая Россия» открыла штаб по гуманитарной помощи жителям Донбасса. URL: <https://ria.ru/20220428/gumpromosch-1785985113.html> (дата звернення: 22.07.2022).
26. Вице-король Донбасса. «Медуза» рассказывает, как Сергей Кириенко за время войны попал в «ближний круг» Владимира Путина, а теперь готовит присоединение Донбасса и «образ будущей России». Meduza. URL: <https://meduza.io/feature/2022/06/08/vitse-korol-donbassa> (дата звернення: 01.08.2022).
27. Стремоусов К. Сергей Кириенко посетил Херсон! [Телеграм-канал]. URL: http://t.me/Stremousov_Kirill/144 (дата звернення: 08.07.2022).
28. Херсонська область буде планувати бюджет на три роки. URL: <https://rossaprimavera.ru/news/acb67b3a> (дата звернення: 05.08.2022).
29. «Озброєного губернатора помітили на Донбасі». Навіщо російські чиновники попрямували до окупованих районів України. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-62252684> (дата звернення: 05.08.2022).
30. «Росія тут назавжди». Андрій Турчак – про майбутнє Херсонської області. Meduza. URL: <https://meduza.io/news/2022/05/06/rossiya-zdes-navsegda-andrey-turchak-o-buduschem-hersonskoy-oblasti> (дата звернення: 01.06.2022).
31. Кремль, Москва. Зустріч з керівництвом Держдуми та головами фракцій. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/68836> (дата звернення: 01.08.2022).
32. Україна в ОБСЄ: у захоплених районах росіяни створили 20 фільтраційних таборів і в'язниць / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3508668-ukraina-v-obse-u-zahoplenih-rajonah-rosiani-stvorili-20-filtracijnih-taboriv-i-vaznic.html> (дата звернення: 22.07.2022).
33. ОБСЄ. Звіт про порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, воєнні злочини і злочини проти людяності / Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Бюро з демократичних інститутів і прав людини. Варшава, 2022. 94 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf> (дата звернення: 10.08.2022).
34. Балицький Є. [Інформація про встановлення російського зв'язку на непідконтрольній Україні території]. [Телеграм-канал]. URL: <https://t.me/BalitskyVGA/35> (дата звернення: 04.08.2022).

35. Окупанти шантажем і погрозами змушують українських провайдерів підключатися до російських мереж / Держспецзв'язку. [Телеграм-канал]. URL: https://t.me/dsszzi_official/3461 (дата звернення: 05.08.2022).
36. ІМІ. Окупанти захопили радіочастоти та канали у чотирьох регіонах України / Інститут Масової Інформації. URL: <https://imi.org.ua/news/okupanty-zahopyly-visim-radiochastot-ta-telekanaliv-u-chotyroh-regionah-ukrayiny-i46238> (дата звернення: 24.07.2022).
37. 428 медійних злочинів вчинила росія за п'ять місяців з початку вторгнення – ІМІ / Інститут Масової Інформації. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/428-medijnyh-zlochyniv-vchynyla-rosiya-za-p-yat-misyatsiv-z-pochatku-vtorgnennya-imi-i46928> (дата звернення: 06.08.2022).
38. Таврія.Херсон. [Телеграм-канал новоствореного на окупованих територіях Херсонщини телеканалу]. URL: https://t.me/tavriya_kherson (дата звернення: 07.08.2022).
39. ZaTV. [Телеграм-канал новоствореного на окупованих територіях Запоріжчини телеканалу]. URL: https://t.me/ZaTV_Media (дата звернення: 07.08.2022).
40. Окупанти розгорнули у Маріуполі пересувні екрани для трансляції росТБ. [Відео]. Фокус. URL: <https://focus.ua/digital/516694-okkupanty-razvernuli-v-mariupole-peredvizhnye-ekrany-dlya-translyacii-rostv-video> (дата звернення: 07.08.2022).
41. Балицький Є. [Зустріч представників окупаційної адміністрації із керівниками територіальних одиниць]. [Телеграм-канал]. URL: <https://t.me/BalitskyVGA/140?single> (дата звернення: 03.08.2022).
42. Стремоусов К. [Зустріч представника окупаційної адміністрації Херсонської області із місцевим населенням]. [Телеграм-канал]. 2022. 31 лип. URL: https://t.me/Stremousov_Kirill/192 (дата звернення: 04.08.2022).
43. Стремоусов К. [Зустріч представника окупаційної адміністрації Херсонської області із місцевим населенням]. [Телеграм-канал]. 2022. 02 серп. URL: https://t.me/Stremousov_Kirill/194 (дата звернення: 04.08.2022).
44. Пушилін Д. [Зустріч представників окупованих територій Донецька та Криму у м. Маріуполі]. [Телеграм-канал]. URL: <http://t.me/pushilindenis/2440> (дата звернення: 06.08.2022).
45. Лев В. Молоді нудьгувати не доведеться. Росія впроваджує нові проекти у так званій ДНР. URL: <https://vsednr.ru/molodezhi-skuchat-ne-prividetsya-rossiya-v/> (дата звернення: 04.08.2022)
46. У Херсоні та Запорізькій області йде підготовка до відкриття нового ТБ. URL: <https://rossaprimavera.ru/news/d70fec05> (дата звернення: 01.08.2022).

References

1. Lasswell, H. (1938). *Propaganda technique in the world war* (2nd ed.). New York: Peter Smith, 228 p. [in English].
2. Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence a theory of public opinion. *Journal of Communication*, 24(2), 43–51 [in English].
3. Vasylenko, V. (2014). Russian-Ukrainian war of 2014: Causes, course and political and legal assessments. *Ukrainian Week*. Vol. 42. Issue 17, pp. 27–42 [in Ukrainian].
4. Garbar, O., Konopkin, A., Korenkov, O., & Movchan, S. (2018). *Armed conflict in Ukraine: Military support of the illegal armed formations "DPR" and "LPR" by the Russian Federation*. (O. Pavlichenko, O. Martynenko, Eds.). Ukrainian Helsinki Union for Human Rights. <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/New.pdf> [in Ukrainian].
5. Razumkov Centre. (2019). The war in Donbas: Realities and prospects of settlement. (Yu. Yakymenko, Ed.). *National Security and Defense*, 1–2(177–178), 172 p. https://razumkov.org.ua/uploads/journal/eng/NSD177-178_2019_eng.pdf [in Ukrainian].
6. Hassan, M., Mattingly, D., & Nugent, E. R. (2022). Political Control. *Annual Review of Political Science*, 25, 1–20 [in English].
7. Rozenas, A., & Stukal, D. (2019). How autocrats manipulate economic news: Evidence from Russia's state-controlled television. *The Journal of Politics*, 81(3), 982–996 [in English].
8. Mattingly, D. C., & Yao, E. (2022). How soft propaganda persuades. *Comparative Political Studies*. <https://doi.org/10.1177/00104140211047403> [in English].
9. King, G., Pan, J., & Roberts, M. E. (2017). How the Chinese government fabricates social media posts for strategic distraction, not engaged argument. *American Political Science Review*, 111(3), 484–501. <https://doi.org/doi:10.1017/S0003055417000144> [in English].

10. King, G., Pan, J., & Roberts, M. E. (2013). How censorship in China allows government criticism but silences collective expression. *American Political Science Review*, 107(2), 326–343. <https://doi.org/doi:10.1017/S0003055413000014> [in English].
11. Esberg, J. (2020). Censorship as reward: Evidence from pop culture censorship in Chile. *American Political Science Review*, 114(3), 821–836. <https://doi.org/doi:10.1017/S000305542000026X> [in English].
12. Davenport, C. (2015). *How social movements die*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/doi:10.1017/CBO9781139649728> [in English].
13. Huang, H. (2018). The pathology of hard propaganda. *The Journal of Politics*, 80(3), 1034–1038. <https://doi.org/10.1086/696863> [in English].
14. Lysianskyi, P. (2022, June 22). *Algorithm of actions of the Russian occupiers*. https://lb.ua/blog/pavel_lisianskiy/514654_algoritm_diy_rosiyskih_okupantiv.html [in Ukrainian].
15. *A bust of scout Sudoplatov, who fought against Ukrainian nationalists, was unveiled in Melitopol*. (2022, July 07). [tvrzvezda.ru](https://tvrzvezda.ru/news/2022771539-104QA.html). <https://tvrzvezda.ru/news/2022771539-104QA.html> [in Russian].
16. *How telegram channels from the occupied territories are preparing "reunification" with the russian federation*. (2022, August 01). TEXTY. <https://texty.org.ua/articles/106823/yak-telehram-kanaly-z-okupovanyh-terytorij-hotuyut-vozyednannya-z-rf/> [in Ukrainian].
17. Center for Combating Disinformation. (2022, August 02). *List of Telegram channels that actively spread disinformation and participate in campaigns to destabilize the situation in Ukraine* [Image attached]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=129422986273442&set=a.117239117491829>
18. Gubaryova, K. [@k_gubareva]. (n.d.). *Information on the appointment of a person to a position in the occupation administration of the Kherson region*. [Post]. Telegram channel. Retrieved July 31, 2022, from https://t.me/k_gubareva/3 [in Russian].
19. Occupation administration of the Kherson region. [@VGA_Kherson]. (2022, June 15). *Adoption by the administration of a document on increasing pressure on citizens for dissent, the fight against so-called extremism*. [Post]. Telegram channel. Retrieved July 31, 2022, from https://t.me/VGA_Kherson/2503 [in Russian].
20. Balytskyi, E. (2022, June 05). *Zaporizhzhia NPP is ready to supply Crimea with a quarter of the energy produced*. tass.ru. Retrieved July 31, 2022, from <https://tass.ru/interviews/15119059> [in Russian].
21. Site of the occupying civil administration of the Kherson region. khogov.ru. Retrieved August 04, 2022, from <https://khogov.ru/> [in Russian].
22. Site of the occupying civil administration of the Zaporizhzhia region. zapgov.ru. Retrieved August 04, 2022, from <https://zapgov.ru/> [in Russian].
23. Balytskyi, E. [@BalitskyVGA]. (2022, July 23). *Information on the signing of the order on the creation of an election commission to prepare for the referendum in*. [Post]. Telegram channel. Retrieved July 24, 2022, from <https://t.me/BalitskyVGA/80> [in Russian].
24. United Russia party. (2022, June 04). *Andriy Turchak opened the first humanitarian aid center of «United Russia» in the Zaporizhzhia region*. er.ru. Retrieved August 02, 2022, from <https://er.ru/activity/news/andrej-turchak-otkryl-pervyj-centr-gumanitarnoj-pomoshi-edinoj-rossii-v-zaporozhskoj-oblasti> [in Russian].
25. *"United Russia" opened a headquarters for humanitarian aid to the residents of Donbass*. (2022, April 28). Retrieved July 22, 2022, from <https://ria.ru/20220428/gumpomosch-1785985113.html> [in Russian].
26. Medusa. *The Viceroy of Donbass. "Meduza" tells how during the war Sergey Kyryenko fell into the "inner circle" of Vladimir Putin, and now he is preparing the annexation of Donbass and "the image of future Russia"*. (2022, June 08). meduza.io. Retrieved August 01, 2022, from <https://meduza.io/feature/2022/06/08/vitse-korol-donbassa> [in Russian].
27. Stremousov, K. [@Stremousov_Kirill]. (2022, July 04). *Sergey Kyryenko visited Kherson* [Video attached]. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 08, 2022, from http://t.me/Stremousov_Kirill/144 [in Russian].
28. *The Kherson region will plan a budget for three years*. (2022, August 03). rossaprimavera.ru. Retrieved August 05, 2022, from <https://rossaprimavera.ru/news/acb67b3a> [in Russian].
29. BBC News Russian service. (2022, July 21). *"An armed governor was spotted in Donbas". Why did Russian officials go to the occupied regions of Ukraine*. [bbc.com](https://www.bbc.com/russian/news-62252684). Retrieved August 05, 2022, from <https://www.bbc.com/russian/news-62252684> [in Ukrainian].
30. *"Russia is here forever." Andriy Turchak - about the future of the Kherson region*. (2022, May 06). meduza.io. Retrieved June 01, 2022, from <https://meduza.io/news/2022/05/06/rossiya-zdes-navsegda-andrey-turchak-obuduschem-hersonskoy-oblasti> [in Russian].

31. The Kremlin, Moscow. (2022, July 07). *Meeting with the leadership of the State Duma and heads of factions*. kremlin.ru. Retrieved August 01, 2022, from <http://kremlin.ru/events/president/news/68836> [in Russian].
32. Ukrinform. (2022, June 17). *Ukraine in the OSCE: The Russians created 20 infiltration camps and prisons in the captured areas*. Retrieved July 22, 2022, from <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3508668-ukraina-v-obse-u-zahoplenih-rajonah-rosiani-stvorili-20-filtracijnih-taboriv-i-vaznic.html> [in Ukrainian].
33. OSCE. *Report on violations of international humanitarian law and human rights, war crimes and crimes against humanity*. (2022). Organization for Security and Cooperation in Europe & Bureau for Democratic Institutions and Human Rights. <https://www.osce.org/files/f/documents/f/a/515868.pdf> [in English].
34. Balytskyi, E. (2022, June 06). *Information on the establishment of Russian communication in the territory not controlled by Ukraine*. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 04, 2022, from <https://t.me/BalitskyVGA/35> [in Russian].
35. State Special Communications. (2022, May 13). *The occupiers use blackmail and threats to force ukrainian providers to connect to russian networks*. Telegram channel. Retrieved August 05, 2022, from https://t.me/dsszzi_official/3461 [in Ukrainian].
36. Institute of Mass Information. (2022, June 16). *Occupiers seized radio frequencies and channels in four regions of Ukraine (updated)*. imi.org.ua. <https://imi.org.ua/news/okupanty-zahopyly-visim-radiochastot-ta-telekanaliv-uchotyroh-regionah-ukrayiny-i46238> [in Ukrainian].
37. Institute of Mass Information. (2022, July 14). *Russia committed 428 media crimes in the five months since the beginning of the invasion – IMI*. imi.org.ua. <https://imi.org.ua/monitorings/428-medijnyh-zlochyniv-vchynylarosiya-za-p-yat-misyatsiv-z-pochatku-vtorgnennya-imi-i46928> [in Ukrainian].
38. Tavria.Kherson. (2022, July 02). *Telegram channel of the newly established TV channel in the occupied territories of the Kherson region*. Retrieved August 08, 2022, from https://t.me/tavriya_kherson [in Russian].
39. ZaTV. (2022, July 05). *Telegram channel of the TV channel newly established in the occupied territories of Zaporizhyya*. Retrieved August 07, 2022, from https://t.me/ZaTV_Media [in Russian].
40. Focus. (2022, May 24). *The occupiers deployed mobile screens in Mariupol to broadcast rosTV*. [Video]. focus.ua. Telegram channel. Retrieved August 07, 2022, from <https://focus.ua/digital/516694-okkupanty-razvernuli-v-mariupole-peredvizhnye-ekrany-dlya-translyacii-rostv-video> [in Russian].
41. Balytskyi, E. (2022, August 02). *Meeting of representatives of the occupation administration with heads of territorial units*. [Image attached]. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 03, 2022, from <https://t.me/BalitskyVGA/140?single> [in Russian].
42. Stremousov, K. (2022, July 31). *Meeting of the representative of the occupation administration of the Kherson region with the local population*. [Video attached]. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 04, 2022, from https://t.me/Stremousov_Kirill/192 [in Russian].
43. Stremousov, K. (2022b, August 02). *Meeting of the representative of the occupation administration of the Kherson region with the local population*. [Video attached]. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 04, 2022, from https://t.me/Stremousov_Kirill/194 [in Russian].
44. Pushylin, D. (2022, July 09). *Meeting of representatives of the occupied territories of Donetsk and occupied Crimea in the city of Mariupol*. [Video attached]. [Post]. Telegram channel. Retrieved August 06, 2022, from <http://t.me/pushilindenis/2440> [in Russian].
45. Lev, V. (2022, July 19). *Young people will not have to be bored. russia is implementing new projects in the so-called DPR*. vsednr.ru. <https://vsednr.ru/molodezhi-skuchat-ne-prividetsya-rossiya-v/> [in Russian].
46. *Preparations for the opening of a new TV are in full swing in Kherson and Zaporozhye regions*. (2022, June 29). Retrieved August 01, 2022, from <https://rossaprimavera.ru/news/d70fec05> [in Russian].